

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Інститут Математики, Економіки, Механіки

Кафедра соціальної і прикладної психології

Дипломна робота

бакалавра

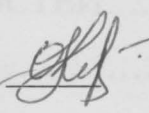
**на тему: «Ігрова діяльність як основа сенсорних(інтелектуальних,
конструктивних) здібностей дошкільника»**

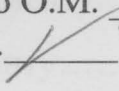
«The game action as the foundation for sensory (intellectual, constructive) abilities
development of a child under school age»

Виконала: студентка заочної форми навчання

Напряму підготовки 6.030102 Психологія

Мельник Наталія Сергіївна

Керівник к.п.н., доц. Кириченко О.М.

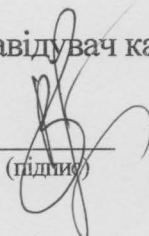
Рецензент доц. Крюкова М.А.

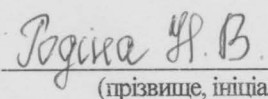
Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 10 від 29 05 2017 р.

Захищено на засіданні ЕК № 8
протокол №   від 30.05.17 2017 р.
Оцінка відмінно 1 А 1 90
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис) Подшивалкіна В.І.

(підпис) (прізвище, ініціали)

ш/к 593676

Одеса – 2017

Содержание

ВСТУП	-3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ СЕНСОРНОГО (ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО, КОНСТРУКТИВНОГО) РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	-6
1.1 Сутність дидактичних ігор як засобу навчання і виховання.....	-6
1.2 Психолого-педагогічні основи сенсорного виховання	-16
1.3 Зміст і завдання сенсорного виховання в молодшому дошкільному віці.....	-23
Висновки до I розділу.....	-34
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЇХ СЕНСОРНИХ (ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ, КОНСТРУКТИВНИХ) ЗДІБНОСТЕЙ.....	-36
2.1 Методика проведення констатуючого експерименту.....	-36
2.2 Методика проведення формуючого експерименту.....	-42
2.3 Контрольний експеримент, зіставлення результатів контрольної та експериментальної групи.....	-47
Висновки до II розділу.....	-51
ВИСНОВКИ.....	-53
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	-54
ДОДАТКИ.....	-57

ВСТУП

Сучасний етап розвитку психологічної науки характеризується посиленням інтересу до дослідження різних особливостей і різновидів дитячого становлення. Дитяча гра постійно оцінювалася і приймається в взаємозв'язку зі ставленням суспільства до дитинства, до дитини.

Сенсорний розвиток дитини – це розвиток його сприйняття і формування уявлень про зовнішні властивості предметів: їх форму, колір, величину, положення в просторі, а також запаху, смаку і т.п. Значення сенсорного розвитку в ранньому та дошкільному дитинстві важко переоцінити. Саме цей вік найбільш сприятливий для вдосконалення діяльності органів чуття, нагромадження уявлень про навколишній світ. Видатні зарубіжні вчені в області дошкільної педагогіки (Ф. Фребель, М. Монтесорі, О. Декролі), а також відомі представники вітчизняної дошкільної педагогіки і психології (Є. Тихеева, А.В. Запорожець, А. П. Усова, Н.І.П. Сакулина і ін.) справедливо вважали, що сенсорне виховання, спрямоване на забезпечення повноцінного сенсорного розвитку, є однією з основних сторін дошкільного виховання.

У дитячому садку дитина навчається малюванню, ліпленню, конструюванню, знайомиться з явищами природи, починає освоювати основи математики і грамоти. Оволодіння знаннями і вміннями у всіх цих областях вимагає постійної уваги до зовнішніх властивостей предметів, їх обліку та використання. Так, для того щоб отримати в малюнку подібність з зображуваним предметом, дитина повинна досить точно вловити особливості його форми, кольору. Конструювання вимагає дослідження форми предмета (зразка), його будови. Дитина з'ясовує взаємовідносини частин в просторі і співвідносить властивості зразка з властивостями наявного матеріалу. Без постійного орієнтування в зовнішніх властивостях предметів неможливо отримати чіткі уявлення про явища живої і неживої природи, зокрема про їх сезонні зміни. Формування елементарних математичних уявлень передбачає знайомство з геометричними формами і їх різновидами, порівняння об'єктів за

величиною. При засвоєнні грамоти величезну роль грає фонематичний слух – точне диференціювання мовних звуків – і зорове сприйняття зображення букв.

Дошкільний вік – це вік, коли складаються і розвиваються сенсорні процеси. Тому сенсорне виховання в цей період займає найважливіше місце.

Значення сенсорного розвитку дитини для його майбутнього життя висуває перед теорією і практикою дошкільного виховання завдання розробки і використання найбільш ефективних засобів і методів сенсорного виховання в дитячому садку.

Відомо, що в молодшому дошкільному віці засвоєння нових знань в грі відбувається значно успішніше, ніж на навчальних заняттях. У сенсорному вихованні дітей раннього та дошкільного віку дидактичні ігри та іграшки є, по суті, провідними засобами навчання.

Дійсно, дидактична гра представляє дуже вдало знайдену форму навчання, коли дитина навчається граючи. Більшість дидактичних ігор має сенсорний зміст, так як педагогіка помітила потреби самої дитячої природи в слові, звукові, фарбі, кольорі.

Об'єктом цієї роботи виступає ігрова діяльність старших дошкільників.

Предметом даної роботи є вплив ігрової діяльності старших дошкільників на розвиток їх сенсорних (інтелектуальних і конструктивних) здібностей.

Мета роботи полягає у:

- вивченні особливостей ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку;
- розкритті ролі ігрової діяльності дітей дошкільного віку в розвитку їх сенсорних (інтелектуальних і конструктивних) здібностей.

Завдання цієї роботи:

1. Розкрити значення дидактичних ігор у розвитку психічних процесів дошкільнят.
2. Провести діагностику інтелекту дошкільнят.
3. Оцінити ефективність використання дидактичних ігор у розвитку інтелектуальних здібностей дошкільнят.

Теоретичними і експериментальними дослідженнями, що використовувалися при створенні даної наукової роботи були роботи Є.А.Аркина, Л.С.Виготського, А.Н.Леонтьєва, Д.Б. Ельконіна, С.Л.Рубінштейна, і багатьох інших, а також зарубіжних педагогів і психологів: М. Кордуелл, Ф.Фребель, К. Гросса, М. Монтесорі, О. Декролі.

ВИСНОВКИ

Дидактичні ігри представляють велику цінність в розвитку інтелектуальних здібностей дошкільнят. Інтелектуальні здібності дитини формуються в активній діяльності, і перш за все в тій, яка є на даному віковому етапі є провідною, визначає його інтереси, ставлення до дійсності, особливості взаємин з оточуючими людьми. У дошкільному віці такою провідною діяльністю є гра. У грі складаються сприятливі умови для розвитку інтелекту дитини.

В результаті нашого дослідження нам вдалося показати ефективність цілеспрямованого застосування дидактичних ігор для розвитку інтелектуальних здібностей дошкільнят, тобто мета нашого дослідження була досягнута.

В ході роботи було проаналізовано психолого-педагогічна література поданої проблеми, було розкрито значення дидактичних ігор у розвитку психічних процесів дітей, була проведена діагностика інтелекту дошкільнят і оцінена ефективність використання дидактичних ігор у розвитку інтелекту дітей, тобто всі завдання, які були поставлені перед нами, були вирішені.

В результаті проведеного дослідження гіпотеза про те, що, якщо цілеспрямовано і систематично використовувати дидактичні ігри, то можна підвищити рівень інтелектуальних здібностей дошкільнят, знайшла своє підтвердження.

Також слід зазначити, що розвиток інтелекту в дошкільному віці починається незалежно від застосування освітніх чи розвиваючих програм. Використання ігрового матеріалу в процесі навчання веде до інтенсивного розвитку інтелектуальних здібностей дошкільнят; побудова освітнього процесу на основі ігрового матеріалу, дозволяє розвивати його інтелект.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азаров Ю.П. Гра в дошкільному віці. М., – 2000 – с.312.
2. Аванесова В.Н. Дидактичні ігри/Сенсорне виховання в дитячому садку. Посібник для вихователів./За редакцією М.М. Поддьякова, В.Н. Аванесова. М., – 1999 – с.254.
3. Аванесова В.Н. Дидактичні ігри/В.Н. Аванесова//Сенсорне виховання в дитячому садку. М .: Наука, 1969. – с.176-212.
4. Алексеева Е.О. Використання дидактичних ігор в процесі засвоєння просторових відносин. М., – 2002 – с. 352.
5. Антюхина А.В. Дидактичні ігри та їх роль в старшому дошкільному віці. М., – 1999 – с.275.
6. Базард Е.А. Дидактична гра в розвитку довільної образної пам'яті старших дошкільників. Мінськ, – 1999 – с.410.
7. Богуславська З.М. Розвиваючі ігри для дітей молодшого дошкільного віку/З.М.. Богуславська, Е.О. Смирнова. – М .: Просвещение, 1991. – с.207.
8. Венгер Л.А. Дидактичні ігри та вправи по сенсорному вихованню дошкільників/Л.А. Венгер. – М .: Просвещение, 1985. – с.96.
9. Венгер Л.А. Виховання сенсорної культури дитини від народження до 6 років/Л.А. Венгер. – М .: Просвещение, 1988. – с.275.
10. Венгер Л.А. Виховання сенсорної культури дитини: книга для вихователів дитячого садка/Л.А. Венгер, Є.Г. Пилюгіна. – М .: Просвещение, 1998. – с.144.
11. Венгер Л.А. Сприйняття і навчання/Л.А. Венгер. – М .: Просвещение, 1969. – с.154.
12. Вікова та педагогічна психологія/О. Шуара Марта. – М .: Изд-во Моск. ун-ту, 1992. – с.210.
13. Виготський Л.С Уява і творчість в дитячому віці/Л.С. Виготський. – М.: Просвещение, 1967. – с.92.
14. Гаудіс В.Я. Пам'ять в процесі розвитку. М., – 2000. – с.192.

15. Година Г.Н. Виховання і навчання дітей молодшого дошкільного віку: книга для вихователів дитячого садка/Г.Н. Година, Є.Г. Пилюгіна. – М.: Просвещение, 1987. – с.160.
16. Григор'єва Ю.С. Дидактична гра як засіб статевого виховання дітей старшого дошкільного віку: дис. пед. канд. наук/Ю.С. Григор'єва. – Єкатеринбург, 2007. – с.167.
17. Дьяченко О.М. Чого на світі не буває?: книга для вихователів дитячого садка та батьків/О.М. Дьяченко, Е.Л. Агаева. – М.: Просвещение, 1991. – С.64.
18. Заїка Є.В. Комплекс інтелектуальних ігор для розвитку мислення./Питання психології, 1999, – № 6 – С. 25-33.
19. Зак З.А. Методика розвитку інтелектуальних здібностей у дітей. М., – 2001. – с.156.
20. Запорожець А.В. Розвиток сприйняття і діяльність/А.В. Запорожець//Питання психології. – 1997. – №1. – С. 11-16.
21. Ивич І. Міжнародний проект по традиційним дитячим іграм/І. Ивич//Перспективи: питання освіти. – 1987. – №4. – С. 139-150.
22. Коленцева Н.Г. Методика роботи з дидактичними матеріалами в дитячому саду. Тбілісі, – 2000. – с.366.
23. Метієва Л.А. Розвиток сенсорної сфери дітей/Л.А. Метієва, Е.Я. Удалова. – М.: Просвещение, 2009. – с.160.
24. Михайленко Н.Я. Гра з правилами в дошкільному віці: керівництво практичного психолога/М.Я. Михайленко, Н.А. Короткова. – Єкатеринбург: Ділова книга, 1999. – с.176.
25. Мчелідзе Н.Б. Місце гри в педагогічному процесі дитячого садка/Н.Б.. Мчелідзе//Психологія і педагогіка гри дошкільника/під ред. А.В. Запорожця, А.П. Усовой. – М.: Просвещение, 1966. – С. 151-164.
26. Пралеска: програма дошкільної освіти / Е.А. Панько [и др.]; під ред. Е.А. Панько. – Мінськ: Аверсев, 2007. – С.320.
27. Психологія дітей дошкільного віку. Розвиток пізнавальних процесів./За редакцією А.В. Запорожця, Д. Б. Ельконіна, М., – 1998. – с.330.

28. Психологія і педагогіка гри дошкільника (матеріали симпозіуму) О.В. Запорожець [и др.]; під ред. А.В. Запорожця, А.П. Усовой. – М.: Просвещение, 1966. – с.348.
29. Розвиток пізнавальних здібностей у процесі дошкільного виховання / Л.А. Венгер [и др.]; під ред. Л.А. Венгера. – М.: Педагогіка, 1986. – с.224.
30. Сенсорне виховання в дитячому садку / Н.Н. Подд'яков [и др.]; під ред. М.М. Подд'якова, В.Н. Аванесова. – М.: Просвещение, 1981. – с.154.
31. Сенсорне виховання в дитячому садку: метод. вказівки/Н.П. Саккуліна [и др.]; під ред. Н.П. Саккуліна, М.М. Подд'якова. – М.: Новий час, 1981. – с.215.
32. Сенсорне виховання дошкільників/А.В. Запорожець [и др.]; під ред. А.В. Запорожця, А.П. Усовой. – М.: Просвещение, 1963. – С.226.
33. Сорокіна А.І. Дидактичні ігри в дитячому садку/А.І. Сорокіна. – М.: Просвещение, 1982. – с.96.
34. Степанов С.С. Діагностика інтелекту методом рисуночного тесту. М., – 2004. – с.450.
35. Степанова І.Ю. Матеріали та обладнання для дитячого садка: анотований каталог / І.Ю. Степанова. – М.: Лінка – Прес, 2004. – с.34.
36. Суботін О.Ю. Дидактичні ігри та інтелект. М., – 2000. – С.257.
37. Тамберг Ю.Г. Розвиток інтелекту дитини. С-Пб., – 1998. – с.145.
38. Тихомирова Л.Ф., Басов А.В. Розвиток логічного мислення дітей. Ярославль, Академія розвитку, – 1996. – с.178.
39. Удальцова Є.І. Дидактичні ігри у вихованні та навчанні дошкільнят / Є.І. Удальцова. – Мінськ: Народна освіта, 2007. – с.210.
40. Хачапурідзе Б.І. Про побудову дидактичних матеріалів та ігор/Б.І. Хачапурідзе К.Г. Мачабелі//Психологія і педагогіка гри дошкільника. – М.: Просвещение, 1966. – С. 213-220.
41. Холодна М.А. Психологія інтелекту. С-Пб., – 2002. – с.190.
42. Шведова Л.М. Розвиток логічного мислення, кмітливості, уяви та інтелекту. Донецьк, – 2004. – с.410.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Результати виконання тестових завдань дітей контрольної групи в констатуючим експерименті і після формуючого експерименту

№ п/п	Логічна класифікація		Прогресивні цвітні матриці	
	До	після	до	після
1	2	3	18	19
2	2	3	19	21
3	1	1	24	27
4	2	4	22	25
5	3	4	13	14
6	2	2	20	21
7	4	3	24	26
8	2	2	24	27
9	3	4	19	21
10	2	3	19	22
11	1	3	22	25
12	2	2	21	25
13	2	3	28	30
14	1	2	22	26
15	1	1	14	15
16	1	2	17	17
17	2	2	21	22
18	2	3	17	21
19	1	1	22	25
20	2	2	18	24
21	1	2	16	19
22	2	3	19	21

Додаток 2

Результати виконання тестових завдань дітьми експериментальної групи
в констатуючим експерименті і після формуючого експерименту

№ п/п	Логічна класифікація		Прогресивні цвітні матриці	
	До	після	до	після
1	1	3	21	24
2	2	4	14	15
3	2	3	15	16
4	2	4	18	19
5	2	3	21	25
6	2	3	24	26
7	1	3	22	25
8	2	3	18	20
9	3	4	19	22
10	2	3	24	28
11	4	5	22	25
12	2	3	13	16
13	3	4	20	23
14	2	3	24	26
15	1	4	24	29
16	2	2	19	22
17	2	3	19	24
18	1	2	22	26
19	1	2	21	25
20	1	3	22	27
21	2	3	14	26
22	2	3	17	29